

ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ

ਐਸ ਐਸ ਦੌਲਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਿਸ਼ਨ ਨਰਾਇਣ ਅਤੇ ਆਈ ਡੀ ਦੁਆ ਜੇ.ਜੇ

ਗੱਜਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, - ਅਪੀਲਕਰਤਾ

ਬਨਾਮ

ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ, - ਜਵਾਬਦੇਹ

1958 ਦੀ ਨਿਯਮਤ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਨੰ. 471

ਪੰਜਾਬ ਕੋਰਟਸ ਐਕਟ (1918 ਦਾ VI)—ਸੈਕਸ਼ਨ 3(4) ਅਤੇ 39—“ਅਸਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਮੁੱਲ”—ਦਾ ਮਤਲਬ—ਮੁਕੱਦਮੇ ਵੈਲਯੂਏਸ਼ਨ ਐਕਟ (VII ਆਫ 1887)—ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮ — ਅਧੀਨ — ਇੱਕ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਉਹਨਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੀ-ਐਪਸ਼ਨ ਮੁਕੱਦਮਾ — ਕੀ ਅਪੀਲ ਦਾ ਫੋਰਮ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ — ਭੁਗਤਾਨ ਯੋਗ ਕੀਮਤ — ਕੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਅਗਾਊਂ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸਦੀ ਕੀਮਤ ਕੋਰਟ-ਫੀਸ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ 200 ਰੁਪਏ, ਜ਼ਮੀਨੀ ਮਾਲੀਏ ਦਾ ਦਸ ਗੁਣਾ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ 500 ਰੁਪਏ, ਜ਼ਮੀਨੀ ਮਾਲੀਏ ਦਾ ਤੀਹ ਗੁਣਾ ਸੀ। ਭੁਗਤਾਨ ਯੋਗ ਕੀਮਤ 5,375 ਰੁਪਏ ਪਾਈ ਗਈ। ਫ਼ਰਮਾਨ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਅਪੀਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਜਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪਈ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਕੋਰਟਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3(4) ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਜਾਂ ਮੁੱਲ ਵਜੋਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਰਕਮ ਜਾਂ ਮੁੱਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਮੁੱਲ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲ ਦੇ ਫੋਰਮ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਮੂਲ ਮੁੱਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਅਤੇ ਅਪੀਲਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਹੇਠਲੇ ਦਰਜੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦੌਰਾਨ

1960-01-ILR-0985-0999

ਗੱਜਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, - ਅਪੀਲਕਰਤਾ

ਬਨਾਮ

ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ, - ਜਵਾਬਦੇਹ

ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰੀ ਮੁੱਲ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਯਾਨੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲੀਏ ਦਾ ਤੀਹ ਗੁਣਾ ਅਤੇ ਕਿ ਅਪੀਲ ਦਾ ਫੋਰਮ ਵੀ ਇਸ ਮੁੱਲ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੁਲਾਂਕਣ ਇੱਕ ਕਾਲਪਨਿਕ ਮੁੱਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਸੂਟ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਅਸਲ ਬਾਜ਼ਾਰ ਮੁੱਲ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਧਾਰਣਾਤਮਕ ਮੁੱਲ ਬਾਜ਼ਾਰ ਮੁੱਲ ਤੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਘੱਟ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਦੋ ਮੁੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ। ਸੂਟ ਵੈਲਯੂਏਸ਼ਨ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵਿਕਰੀ-ਕੀਮਤ ਦੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਰਕਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਦਿਸ਼ਾ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਮੁੱਲ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਜਾਂ ਅਪੀਲ ਦੇ ਫੋਰਮ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਾਰਥਕਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਮੰਨਿਆ, ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕੀਮਤ 500 ਰੁਪਏ ਸੀ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਮੁਕੱਦਮਾ 500 ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਾਲੀ ਸਭ ਤੋਂ ਹੇਠਲੇ ਦਰਜੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ, ਮੁਕੱਦਮਾ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ 'ਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸਿੱਧੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨੇ 5,000 ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਸ੍ਰੀ ਉਧਮ ਸਿੰਘ, ਸਬ-ਜੱਜ, ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਤੋਂ ਨਿਯਮਤ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਮਿਤੀ 10 ਦਸੰਬਰ, 1958 ਨੂੰ, ਮੁਦਈ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ 5,375 ਰੁਪਏ ਦਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਨਾਰੰਗਵਾਲਾ ਨੰਬਰ ਖੇਵਟ ਖਟਾ 7 ਖਸਰਾ ਨੰ: 468/5-10 ਬਰਾਨੀ 470/5-13, 471/6-5, 472/5-6, 473/5-10 ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਵਾਹੀਯੋਗ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਅਗਾਉਂ ਖਾਲੀ

1960-01-ILR-0985-0999

ਗੱਜਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, - ਅਪੀਲਕਰਤਾ

ਬਨਾਮ

ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ, - ਜਵਾਬਦੇਹ

ਕਰਕੇ ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਅਤੇ 475/5-13 ਕਿਟਾ 6 ਮਾਪ 34 ਵਿੱਖੇ 16 ਬਿਸਵਾਸ ਜਮਾਂਬੰਦੀ ਸਾਲ 1952-53 ਲਈ ਨਾਰੰਗਵਾਲਾ ਤਹਿਸੀਲ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਗੋਹਰ ਨੰਬਰ ਕਿਲਾ 481 ਤੋਂ 470 ਚੌੜਾਈ 2 ਗਿਰਾਹਾ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਪੂਰਨ ਚੰਦ, - ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ।

ਡੀ. ਸੀ. ਗੁਪਤਾ ਅਤੇ ਜੇ. ਵੀ. ਗੁਪਤਾ, ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ।

ਨਿਰਣਾ

ਬਿਸ਼ਨ ਨਰਾਇਣ ਜੇ, 14 ਸਤੰਬਰ, 1956 ਦੇ ਇੱਕ ਰਜਿਸਟਰਡ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਖੇਤੀ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਹੁਣ ਗੱਜਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ 5,375 ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ ਵੇਚ ਦਿੱਤੀ। ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਨੇ 13 ਸਤੰਬਰ 1957 ਨੂੰ ਇਸ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮੁਦਈ ਅਤੇ ਗਾਹਾ ਸਿੰਘ, ਵਿਕਰੇਤਾ ਜਮਾਂਦਰੂ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਵਿਕਰੇਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਜਨਬੀ ਸਨ। ਮੁਦਈਆਂ ਨੇ ਮੁਦਈ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਸਲ ਵਿਕਰੀ 3,375/- ਰੁਪਏ ਸੀ ਨਾ ਕਿ 5,375/- ਰੁਪਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ 3,375 ਰੁਪਏ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ 'ਤੇ ਅਗਾਊਂ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕੀਮਤ ਕੋਰਟ-ਫੀਸ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ 200 ਰੁਪਏ (ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲੀਏ ਦਾ ਦਸ ਗੁਣਾ) ਸੀ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ 500 ਰੁਪਏ (ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਯੋਗ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲੀਏ ਦਾ ਤੀਹ ਗੁਣਾ)। ਇਹ ਮੁਕੱਦਮਾ ਅਧੀਨ ਜੱਜ ਚੌਥੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਵਿਕਰੇਤਾਵਾਂ ਨੇ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਲੜਿਆ ਪਰ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਸਹੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਮੁਦਈ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾਲਤੀ-ਫੀਸ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਮੁਲਾਂਕਣ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਅਧੀਨ ਜੱਜ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ ਅਤੇ

ਗੱਜਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, - ਅਪੀਲਕਰਤਾ

ਬਨਾਮ

ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ, - ਜਵਾਬਦੇਹ

ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਕਿ ਮੁਦਈ 5,375 ਰੁਪਏ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਸਨ। ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਇਸ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕੇਸ ਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਪਟਿਆਲਾ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ 5,375 ਰੁਪਏ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਲਈ ਡਿਕਰੀ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਵਿੱਤੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਸੀਮਾ ਸਿਰਫ 1,000 ਰੁਪਏ ਸੀ। ਫਿਰ ਕੇਸ ਨੂੰ ਅਧੀਨ ਜੱਜ ਫਸਟ ਕਲਾਸ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ 5,375 ਰੁਪਏ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ 'ਤੇ ਮੁਦਈ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਪੂਰਵ-ਅਧਾਰਤ ਫ਼ਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਫ਼ਰਮਾਨ ਤੋਂ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਵਿਕਰੇਤਾਵਾਂ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ।

ਜਦੋਂ ਇਹ ਅਪੀਲ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਤਾਂ ਮੁਦਈ-ਉੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਅਪੀਲ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਹੋਣ 'ਤੇ ਮੁੱਢਲਾ ਇਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਇਆ ਕਿ ਅਪੀਲ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਿੱਧੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕੀਮਤ ਸਿਰਫ 500 ਰੁਪਏ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਉਠਾਏ ਗਏ ਨੁਕਤੇ ਨੂੰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਮਝਿਆ, ਇਸ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਕੋਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕੇਸ ਹੁਣ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇਹ ਸਾਂਝਾ ਆਧਾਰ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਮੁੱਲ ਜ਼ਮੀਨੀ ਮਾਲੀਏ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਗਿਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਅਸਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕੀਮਤ 500 ਰੁਪਏ ਸੀ। ਮੁਦਈ-ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਕੇਸ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਬੋਲੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕੀਮਤ 5,000 ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਵੈਂਡੀ - ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਕੇਸ ਇਹ ਹੈ ਅਪੀਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸਿੱਧੀ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਅਪੀਲ ਦੇ ਅਧੀਨ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨੇ 5,375 ਰੁਪਏ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜੋ 5000 ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ। ਇਹ

ਗੱਜਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, - ਅਪੀਲਕਰਤਾ

ਬਨਾਮ

ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ, - ਜਵਾਬਦੇਹ

ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਦਲੀਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਹੈ।

ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਦੀ ਰਕਮ ਜਾਂ ਮੁੱਲ ਉਸਦੇ ਆਰਥਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 15 ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸਭ ਤੋਂ ਹੇਠਲੇ ਦਰਜੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਚਲਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਕੋਡ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਧੀਨ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਗ੍ਰੇਡਾਂ ਦਾ ਗਠਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਗਠਿਤ ਅਧੀਨ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿੱਤੀ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਬਾਕੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਅਦਾਲਤੀ ਐਕਟ, (VI ਦਾ 1918) ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਧਾਰਾ 26 ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਡੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇੱਕ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਅਧੀਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਚਾਰ ਦਰਜੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਹਰੇਕ ਗ੍ਰੇਡ ਦੀਆਂ ਵਿੱਤੀ ਸੀਮਾਵਾਂ ਵੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਫਿਰ ਪੰਜਾਬ ਕੋਰਟ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 39 ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਫੋਰਮ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਯਮ ਤਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸਬੰਧਤ ਹਿੱਸਾ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ।

"39. (1) ਉਪਰੋਕਤ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਅਧੀਨ ਜੱਜ ਦੇ ਹੁਕਮ ਜਾਂ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਪੀਲ ਝੂਠ ਹੋਵੇਗੀ-

(ਏ) ਜਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਨੂੰ ਜਿੱਥੇ ਅਸਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕੀਮਤ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਡਿਕਰੀ ਜਾਂ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਅਤੇ

(ਬੀ) ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ।

ਅਸੀਂ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ ਸੈਕਸ਼ਨ 39 (1)(a) ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ "ਅਸਲ ਸੂਟ ਦਾ ਮੁੱਲ" ਸਮੀਕਰਨ ਨਾਲ ਚਿੰਤਤ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਕੋਰਟਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3(4) ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ

ਗੱਜਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, - ਅਪੀਲਕਰਤਾ

ਬਨਾਮ

ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ, - ਜਵਾਬਦੇਹ

ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਦੀ ਰਕਮ ਜਾਂ ਮੁੱਲ। ਇਹ ਰਕਮ ਜਾਂ ਮੁੱਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਮੁੱਲ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲ ਦੇ ਫੋਰਮ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਮੂਲ ਮੁੱਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਅਤੇ ਅਪੀਲਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਹੇਠਲੇ ਦਰਜੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਹਨ।

ਸਵਾਲ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੀ-ਐਪਸ਼ਨ ਸੂਟ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦਾ ਮੁੱਲ ਕਿਵੇਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੰਤਵ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਸੂਟਸ ਵੈਲਯੂਏਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1887 ਦੇ VII) ਵੱਲ ਮੁੜਨਾ ਪਏਗਾ) ਅਤੇ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਉਸ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰੀ-ਐਪਸ਼ਨ ਸੂਟ ਦੀ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਦੇ ਢੰਗ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਸੂਟਸ ਵੈਲਯੂਏਸ਼ਨ ਐਕਟ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਮੈਂ ਇਹ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇੱਕ ਪ੍ਰੀ-ਐਪਸ਼ਨ ਮੁਕੱਦਮਾ ਉਸ ਦੀ ਵਿਕਰੀ-ਕੀਮਤ ਜਾਂ ਮਾਰਕੀਟ ਮੁੱਲ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ 'ਤੇ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੀ-ਐਪਸ਼ਨ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨੂੰ ਵਿਕਰੇਤਾ ਨੂੰ ਸ਼ਰਤ 'ਤੇ ਪ੍ਰੀ-ਐਪਟਰ-ਪਲੇਟਿਫ਼ ਨੂੰ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਸੌਂਪਣ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਕਰੇਤਾ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਮੁੱਲ ਜਾਂ ਮਾਰਕੀਟ ਮੁੱਲ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੁਦਈ ਦੇ ਅਧੀਨ (ਆਰਡਰ XX, ਨਿਯਮ 14, ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੁਆਰਾ)। ਡਿਕਰੀ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਮੁਦਈ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਕਤ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਰਕਮ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਡਿਕਰੀ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵਿਕਰੇਤਾ-ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਵਿਕਰੇਤਾ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ

ਗੱਜਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, - ਅਪੀਲਕਰਤਾ

ਬਨਾਮ

ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ, - ਜਵਾਬਦੇਹ

ਜੇਕਰ ਮੁਦਈ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੀ-ਐਪਸਨ ਸੂਟ ਦਾ ਅਸਲ ਮੁੱਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਮੁੱਲ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸੂਟਸ ਵੈਲਯੂਏਸ਼ਨ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਕੰਪਿਊਟਿੰਗ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਮੁੱਲ ਦੇ ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਹੈ,

ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਾਹੀਯੋਗ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ। ਕੋਰਟ-ਫ਼ੀਸ ਐਕਟ (1870 ਦਾ VIII) ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 7 ਦਾ ਪੈਰਾ VI ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 7 ਦੇ ਪੈਰਾ V ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰੀ-ਐਪਸਨ ਸੂਟ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 7 ਦਾ ਪੈਰਾ V(a), (b), (c) ਅਤੇ (d) ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਨਿਯਮ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਹੀ ਨਿਯਮ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪ੍ਰੀ-ਐਪਸਨ ਸੂਟ ਦੇ ਮੁੱਲ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੋਰਟ-ਫ਼ੀਸ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਜ਼ਮੀਨੀ ਮਾਲੀਏ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਯਾਨੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਅਦਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਮਾਲੀਏ ਦਾ ਦਸ ਗੁਣਾ। ਅਜਿਹੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਕੋਰਟ-ਫ਼ੀਸ ਦੀ ਗਣਨਾ ਜਾਂ ਗਣਨਾ ਇਸਦੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਮੁੱਲ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਕੋਰਟ-ਫ਼ੀਸ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 7 ਦੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ V ਅਤੇ VI ਦੇ ਤਹਿਤ, ਕਿਸੇ ਘਰ ਜਾਂ ਬਗੀਚੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇੱਕ ਪ੍ਰੀ-ਐਪਸਨ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਮੁੱਲ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਦੇ ਮੁੱਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਲਗਾਇਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਯਾਨੀ, ਇਸਦੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਮੁੱਲ ਜਾਂ ਵਿਕਰੀ ਮੁੱਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ। ਇਸ ਲਈ, ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਘਰ ਜਾਂ ਬਗੀਚੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪ੍ਰੀ-ਐਪਸਨ ਸੂਟ ਦੀ ਕੀਮਤ ਉਸ ਦੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਮੁੱਲ ਜਾਂ ਵਿਕਰੀ-ਕੀਮਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੇਸ ਹੇਵੇ, ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਵਾਹੀਯੋਗ ਜ਼ਮੀਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਮੁੱਲ ਭੂਮੀ ਮਾਲੀਏ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ

1960-01-ILR-0985-0999

ਗੱਜਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, - ਅਪੀਲਕਰਤਾ

ਬਨਾਮ

ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ, - ਜਵਾਬਦੇਹ

ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੁਲਾਂਕਣ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਕੋਰਟ-ਫੀਸ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਹੈ।

ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪ੍ਰੀ-ਐਪਸ਼ਨ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੁੱਲ ਸੂਟਸ ਵੈਲਯੂਏਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1887 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ-ਫੀਸ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 7 ਦੇ ਪੈਰੇ V, VI ਅਤੇ X (d) ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਕੀਮਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪ੍ਰੀ-ਐਪਸ਼ਨ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰੀ ਮੁੱਲ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਨਿਯਮ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ 255, ਮਿਤੀ 4 ਮਾਰਚ 1889) ਰਾਹੀਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਨਿਯਮ 2 ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰੀ-ਐਪਸ਼ਨ ਸੂਟ ਦੀ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਮੁੱਲ ਦੀ ਗਣਨਾ ਨਿਯਮ 1 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਨਿਯਮ 1 ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁੱਲ ਦੀ ਗਣਨਾ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲੀਏ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕੀਮਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਯੋਗ ਜ਼ਮੀਨੀ ਮਾਲੀਏ ਤੋਂ ਤੀਹ ਗੁਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਆਧਾਰ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਰਕਮ 500/- ਰੁਪਏ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕੀਮਤ, ਇਸਲਈ, 500 ਰੁਪਏ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ 500 ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਹੇਠਲੇ ਦਰਜੇ ਵਾਲੇ ਵਿੱਤੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ, ਚਲਾਇਆ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੁਲਾਂਕਣ ਇੱਕ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮੁੱਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਸੂਟ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਅਸਲ ਬਾਜ਼ਾਰ ਮੁੱਲ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ

ਗੱਜਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, - ਅਪੀਲਕਰਤਾ

ਬਨਾਮ

ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ, - ਜਵਾਬਦੇਹ

ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮੁੱਲ ਬਜ਼ਾਰ ਮੁੱਲ ਤੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਘੱਟ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦੋ ਮੁੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ। ਸੂਟ ਵੈਲਯੂਏਸ਼ਨ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮੁੱਲ ਅਸਥਾਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਸਭ ਲਈ ਇੱਕ ਵਾਰ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਜੋੜਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮੁੱਲਾਂਕਣ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਜ਼ਮੀਨੀ ਮਾਲੀਏ ਦੇ ਤੀਹ ਗੁਣਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਗਣਿਤ ਦੀ ਗਣਨਾ ਗਲਤ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਚਿੰਤਤ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਸੂਟਸ ਵੈਲਯੂਏਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦਾ ਸੈਕਸ਼ਨ 8, ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕੀਮਤ ਅਦਾਲਤੀ-ਫ਼ੀਸ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗੀ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰੀ-ਐਪਸ਼ਨ ਸੂਟ ਲਈ ਇਸਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਪੰਜਾਬ ਕੋਰਟਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 39 ਅਧੀਨ ਅਪੀਲ ਦਾ ਫੋਰਮ ਵੀ ਸੂਟ ਵੈਲਯੂਏਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਮੁੱਲ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਇਹ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਕੋਰਟਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 39 ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਵੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲ ਦਾ ਫੋਰਮ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਵਿਕਰੀ-ਕੀਮਤ ਦੀ ਰਕਮ ਜਾਂ ਬਜ਼ਾਰ ਮੁੱਲ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦਾ ਉਸ ਫੋਰਮ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੈਣਾ-ਦੇਣਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦਾ ਮੁੱਲ 500 ਰੁਪਏ ਹੈ, ਅਪੀਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਫ਼ਰਮਾਨ 5,000 ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦਾ

1960-01-ILR-0985-0999

ਗੱਜਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, - ਅਪੀਲਕਰਤਾ

ਬਨਾਮ

ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ, - ਜਵਾਬਦੇਹ

ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਕੇਸ-ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਮੁਹੰਮਦ ਅਫਜ਼ਲ ਖਾਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਨੰਦ ਲਾਲ (1) ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਚੀਫ਼ ਦੇ ਫੁਲ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿਚ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਸੁਣਵਾਈ ਹੋਈ ਕਿ ਕੋਈ ਅਦਾਲਤ ਪੈਸੇ ਦੀ ਰਕਮ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਪੂਰਵ-ਇੰਪਸ਼ਨ ਡਿਕਰੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ ਜੋ ਇਸਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਵਿੱਤੀ ਸੀਮਾਵਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਮਰੱਥ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਲਈ ਮੁਦਈ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹਨ-

- (1) ਸੂਟ ਵੈਲਯੂਏਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰੀ-ਐਪਸ਼ਨ ਸੂਟ ਦਾ ਮੁੱਲ ਇੱਕ ਅਸਥਾਈ ਮੁੱਲ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਖਾਤਿਆਂ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿਚ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਕੀਮਤ ਇਸਦੇ ਵਿੱਤੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਕੋਲ ਫ਼ਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- (2) ਇੱਕ ਪੂਰਵ-ਇੰਪਸ਼ਨ ਡਿਕਰੀ ਵਿੱਚ ਪੈਸੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਦੱਸੀ ਗਈ ਰਕਮ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿੱਤੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਕੋਲ ਅਜਿਹਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜੇਕਰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਤਰਕ ਨਾਲ ਇਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲ ਦਾ ਫੋਰਮ ਵੀ ਬਜ਼ਾਰ ਮੁੱਲ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਵਾਹੀਯੋਗ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਕੀਮਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਬਹੁਤ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ,

ਗੱਜਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, - ਅਪੀਲਕਰਤਾ

ਬਨਾਮ

ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ, - ਜਵਾਬਦੇਹ

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੈਨੂੰ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਅਸੰਭਵ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਪਹਿਲਾ ਕਾਰਨ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਜ਼ਮੀਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪ੍ਰੀ-ਐਪਸ਼ਨ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਮੁੱਲ ਸੂਟ ਵੈਲਯੂਏਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮ ਇਸਦੀ ਕੀਮਤ ਇੱਕ ਵਾਰ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜ਼ਮੀਨੀ ਮਾਲੀਏ ਦੇ ਤੀਹ ਗੁਣਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਗਿਣਿਆ ਗਿਆ ਇਹ ਮੁਲਾਂਕਣ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ (ਅੰਕਗਣਿਤ ਗਣਨਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ)। ਇਹ ਕੋਈ ਅਸਥਾਈ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਕਾਊਂਟ ਸੂਟ ਦੀ ਸਮਾਨਤਾ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪ੍ਰੀ-ਐਪਸ਼ਨ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਢੁਕਵੀਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਕਾਊਂਟ ਸੂਟ ਦੀ ਕੀਮਤ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਆਧਾਰ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਰਗੇ ਕੇਸ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੇਡ ਆਫ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਦਾ ਆਰਡਰ VII ਨਿਯਮ 2 ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਖਾਤੇ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਮੁਦਈ ਨੂੰ ਲਗਭਗ ਉਹ ਰਕਮ ਦੱਸਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਮੁਦਈ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਮੁਦਈ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਅਸਥਾਈ ਮੁੱਲ ਦੱਸਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੋਰਟ-ਫੀਸ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 7 ਪੈਰਾ IV (f) ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੋਰਟ-ਫੀਸ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਮੁੱਲ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਫਿਰ ਸੂਟਸ ਵੈਲਯੂਏਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਮੁੱਲ ਵੀ ਹੈ। ਕੋਰਟ ਫੀਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 ਫਿਰ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਅਜਿਹੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਰਕਮ ਮੁਦਈ ਵਿੱਚ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਮੁੱਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕੋਰਟ-ਫੀਸ ਵਿੱਚ ਨਤੀਜਾ ਅੰਤਰ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਗੰਗਾ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਹਕੀਮ ਰਾਏ (1) ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕਿ ਖਾਤੇ ਦੇ ਸੂਟ ਵਿੱਚ ਮੁਦਈ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮੁੱਲ

1960-01-ILR-0985-0999

ਗੱਜਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, - ਅਪੀਲਕਰਤਾ

ਬਨਾਮ

ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ, - ਜਵਾਬਦੇਹ

"ਅਸਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਮੁੱਲ" ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਿਵਾਏ ਜਦੋਂ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵੱਧ ਰਕਮ ਬਕਾਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਬਾਅਦ ਦੀ ਰਕਮ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਮੁੱਲ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲ ਦਾ ਫੋਰਮ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪ੍ਰੀ-ਐਪਸ਼ਨ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਜਾਂ ਅਸਥਾਈ ਮੁੱਲ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵਿਧਾਨਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਨਾ ਤਾਂ ਸੂਟ ਵੈਲਯੂਏਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਰਟ-ਫੀਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪ੍ਰੀ-ਐਪਸ਼ਨ ਮੁਕੱਦਮੇ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੀਡੈਮਪਸ਼ਨ ਸੂਟ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਿਯਮ ਜਾਂ ਉਪਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਕਾਰਨ ਜਸਵੰਤ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਮੋਤੀ ਰਾਮ (2) ਵਿੱਚ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਾਧਾਰਨ ਨਿਯਮ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਮੁੱਲ ਉਸ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਦੇ ਮੁੱਲ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਸੂਟ ਵੈਲਯੂਏਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਮੁੱਲ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਗਿਰਵੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪਾਈ ਗਈ ਰਕਮ ਹੈ। ਅਤੇ ਮੁਦਈ-ਮੌਰਗੋਜਰ ਦੁਆਰਾ ਗਿਰਵੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕਥਿਤ ਰਕਮ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਰੀਡੈਮਪਸ਼ਨ ਸੂਟ ਦੀ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਦੇ ਢੰਗ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਇਸਦੀ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦਾ ਢੰਗ ਵਰਤਮਾਨ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰੀ-ਐਪਸ਼ਨ ਸੂਟ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ।

ਮੁਹੰਮਦ ਅਫਜ਼ਲ ਖਾਨ ਦੇ ਕੇਸ (1) ਵਿੱਚ ਰੱਤੀਗਨ ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਵਾਧੂ ਕਾਰਨ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਪ੍ਰੀਮਪਸ਼ਨ ਮੁਕੱਦਮੇ

ਗੱਜਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, - ਅਪੀਲਕਰਤਾ

ਬਨਾਮ

ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ, - ਜਵਾਬਦੇਹ

ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਕਿ ਪ੍ਰੀਮਪਟਰ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰੇਗਾ ਪ੍ਰੀ-ਐਪਸਨ ਡਿਕਰੀ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਪਰ ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਉਹ ਰਕਮ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਇਸ ਰਕਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰੀ-ਐਪਸਨ ਡਿਕਰੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦਾ ਮੁੱਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾ ਵਸਤੂ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਜਾਂ ਮੁੱਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਅਪੀਲ ਦਾ ਫੋਰਮ ਇਸ ਮੁੱਲ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਲਈ ਇਸ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਬਜ਼ਾਰ ਮੁੱਲ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਕਲਪਨਾਤਮਕ ਜਾਂ ਨਕਲੀ ਅੰਕੜੇ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵਿਧਾਨ ਮੰਡਲ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦਾ ਮੁੱਲ ਤੈਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਫੋਰਮ ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਜਾਂ ਅਪੀਲ ਦੇ ਫੋਰਮ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਮੁੱਲ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸਭ ਤੋਂ ਹੇਠਲੇ ਦਰਜੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੈ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇੱਕ ਪ੍ਰੀ-ਐਪਸਨ ਮੁਕੱਦਮਾ ਜਾਂ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੀ-ਐਪਸਨ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕੋਈ ਅਪਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੁਣ ਪ੍ਰੀ-ਐਪਸਨ ਸੂਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ। ਪੂਰਵ-ਇੰਪਟਰ ਡਿਕਰੀ-ਹੋਲਡਰ ਦੁਆਰਾ ਬਜ਼ਾਰ ਮੁੱਲ ਜਾਂ ਵਿਕਰੀ ਕੀਮਤ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿਚਲੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਮਾਰਕੀਟ ਕੀਮਤ ਜਾਂ ਵਿਕਰੀ-ਕੀਮਤ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ 'ਤੇ ਪ੍ਰੀ-ਐਪਸਨ ਸੂਟ ਦਾ ਮੁੱਲ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਮੁੱਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਾਰਕੀਟ ਮੁੱਲ ਜਾਂ ਵਿਕਰੀ-ਕੀਮਤ (ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ) ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸੰਪੱਤੀ ਇੱਕ ਘਰ ਜਾਂ ਬਾਗ ਹੈ। ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ

ਗੱਜਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, - ਅਪੀਲਕਰਤਾ

ਬਨਾਮ

ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ, - ਜਵਾਬਦੇਹ

ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪ੍ਰੀ-ਐਪਸ਼ਨ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਕ ਕਾਲਪਨਿਕ ਮੁੱਲ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਮੁੱਲ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਇਸਦੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਮੁੱਲ ਜਾਂ ਵਿਕਰੀ-ਕੀਮਤ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਫਿਏਟ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਮੁੱਲ ਕਾਲਪਨਿਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ, ਭੂਮੀ ਮਾਲੀਏ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਇਸ ਦੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਮੁੱਲ ਜਾਂ ਵਿਕਰੀ-ਕੀਮਤ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਮੁੱਲ ਜਾਂ ਵਿਕਰੀ-ਕੀਮਤ ਪ੍ਰੀ-ਐਪਸ਼ਨ ਡਿਕਰੀ ਵਿਚ ਇਕ ਦਿਸ਼ਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੋਰਟ ਫੀਸ ਐਕਟ ਅਤੇ ਸੂਟਸ ਵੈਲਯੂਏਸ਼ਨ ਐਕਟ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰੀ-ਐਪਸ਼ਨ ਸੂਟ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਬਾਜ਼ਾਰ ਮੁੱਲ ਜਾਂ ਵਿਕਰੀ-ਕੀਮਤ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੂਰਵ-ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਫਰਮਾਨ ਵਿੱਚ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ ਇਸ ਨੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤੀ-ਫੀਸ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਮੁੱਲ ਜਾਂ ਕੀਮਤ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨਾ ਚੁਣਿਆ ਪਰ ਕਿਸੇ ਘਰ ਜਾਂ ਬਾਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਾਡੇ ਲਈ ਉਸ ਮੁੱਲ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਅਣਡਿੱਠ ਕਰਨ ਲਈ ਚੁਣਿਆ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਪ੍ਰੀ-ਐਪਸ਼ਨ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕੋਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਮਾਰਕੀਟ ਕੀਮਤ ਜਾਂ ਵਿਕਰੀ-ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅਸਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕੀਮਤ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਕੀਮਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ। ਸੂਟ ਵੈਲਯੂਏਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਅੰਕੜਾ ਇਸਦੇ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ 1

1960-01-ILR-0985-0999

ਗੱਜਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, - ਅਪੀਲਕਰਤਾ

ਬਨਾਮ

ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ, - ਜਵਾਬਦੇਹ

ਅਤੇ 2 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਸਿੱਟਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਲਤ ਹੈ ਅਤੇ ਸੂਟਸ ਵੈਲਯੂਏਸ਼ਨ ਐਕਟ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਵਿਧਾਨਿਕ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਵਿਧਾਨਕ ਇਰਾਦੇ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ।

ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇਹ ਭੁੱਲਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰੀ-ਐਪਸ਼ਨ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਮੁੱਲ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪ੍ਰੀ-ਐਪਟਰ ਵੀ ਮੁਦਈ ਵਿੱਚ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਵਿਕਰੀ-ਕੀਮਤ ਜਾਂ ਮਾਰਕੀਟ ਮੁੱਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੁਦਈ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ, ਇਸ ਲਈ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਮੁੱਲ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਸੰਪੱਤੀ ਦੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਮੁੱਲ ਤੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਘੱਟ ਹੈ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਲੱਭੇਗੀ ਕਿ ਇਸ ਕੋਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਮੁੱਲ ਇਸਦੀ ਆਰਥਿਕ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਸੰਭਾਵਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਪੱਤੀ ਦੀ ਮਾਰਕੀਟ ਕੀਮਤ ਇਸਦੇ ਵਿੱਤੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਿੱਟਾ, ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਰਸਮੀਤਾ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ੀ ਲਈ ਮੁਦਈ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰਨਾ ਸਾਰੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਬਕਵਾਸ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਅਸੁਵਿਧਾ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਬੇਅੰਤ ਆਰਥਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 15 ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਹੇਠਲੇ ਆਰਥਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਹਨਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਵਿਕਰੀ-

ਗੱਜਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, - ਅਪੀਲਕਰਤਾ

ਬਨਾਮ

ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ, - ਜਵਾਬਦੇਹ

ਮੁੱਲ ਜਾਂ ਬਜ਼ਾਰ ਮੁੱਲ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਉਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪ੍ਰੀ-ਐਪਸ਼ਨ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਜਾਂ ਅਪੀਲ ਦੇ ਫੋਰਮ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਾਰਥਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹੀ ਸੂਟਸ ਵੈਲਯੂਏਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਮੁੱਲ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਮੈਂ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੁਹੰਮਦ ਅਫਜ਼ਲ ਖਾਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਨੰਦ ਲਾਈ (1) ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਦਿਲਚਸਪ ਹੈ ਕਿ ਚਾਰ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਇਫ਼ਤਿਖਾਰ ਅਲੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਆਦਿ (2) ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਚੀਫ਼ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਪੀਲ ਦਾ ਫੋਰਮ ਉਸ ਰਕਮ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪ੍ਰੀਮਪਟਰਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੂਟ ਵੈਲਯੂਏਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਪ੍ਰੀ-ਐਪਸ਼ਨ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਖਾਤਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਜਾਂ ਮੁਕਤੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸਮਾਨਤਾ ਦੀ ਕੋਈ ਅਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਮੈਂ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ। ਇਸ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਨੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪੂਰੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵੱਖਰਾ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਦੀ ਮੈਂ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ। ਜੇਕਰ ਅਪੀਲ ਦੇ ਫੋਰਮ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਮੂਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅੰਤਿਮ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਬਦਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਸੀ, ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਇਸਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਮੁੱਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰਕਮ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। 1912 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਚੀਫ਼ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਲਾਹੌਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲ ਦੇ ਫੋਰਮ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇਫ਼ਤਿਖਾਰ ਅਲੀ ਦੇ ਕੇਸ (1) ਦੀ ਪੈਰਵੀ

1960-01-ILR-0985-0999

ਗੱਜਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, - ਅਪੀਲਕਰਤਾ

ਬਨਾਮ

ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ, - ਜਵਾਬਦੇਹ

ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵੱਖਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਅਪੀਲ ਨਾਲ {ਵਿਦੇਸ਼ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ (2), ਜਗਦੀਸ਼ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਮੀਤ ਚਿੰਤੋ (3) ਅਤੇ ਹਕੀਮ ਅਲੀ ਬਨਾਮ- ਸ਼ਿਵ ਨਰਾਇਣ (4)}। ਇਹ ਅੰਤਰ ਸੰਭਵ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਬ ਮੁੱਖ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਹੁਣ ਇਸ ਅਦਾਲਤ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸਾਡੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਸਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੁਹੰਮਦ ਅਫਜ਼ਲ ਖਾਨ ਦੇ ਕੇਸ (5) ਦੀ ਇਫਤਿਖਾਰ ਅਲੀ ਦੇ ਕੇਸ (1) ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਇਹ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੀ-ਐਪਸ਼ਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰੀ ਮੁੱਲ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਯਾਨੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲੀਏ ਦਾ ਤੀਹ ਗੁਣਾ ਅਤੇ ਕਿ ਅਪੀਲ ਦਾ ਫੋਰਮ ਵੀ ਇਸ ਮੁੱਲ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਸਕਦਾ/ਸਕਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪ੍ਰੀ-ਐਪਸ਼ਨ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਵਿਵਾਦ ਇਸ ਦੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਮੁੱਲ ਜਾਂ ਵਿਕਰੀ ਮੁੱਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮੌਜੂਦਾ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ, ਪਟਿਆਲਾ ਕੋਲ ਪਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

1960-01-ILR-0985-0999

ਗੱਜਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, - ਅਪੀਲਕਰਤਾ

ਬਨਾਮ

ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ, - ਜਵਾਬਦੇਹ

ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਵਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਅਪੀਲ ਦਾ ਮੀਮੇ ਸਮਰੱਥ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਵਾਪਸ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਇਸ ਅਪੀਲ ਦੀ ਲਾਗਤ ਕਾਰਨ ਵਿੱਚ ਖਰਚੇ ਹੋਣਗੇ।

ਦੌਲਤ, ਜੇ.—ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

ਦੁਆ, ਜੇ.—ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਅਪੀਲੀ ਸਿਵਲ

ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕੇ.ਐਲ.ਗੋਸਾਈ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੇ.ਜੇ.

ਬੀ.ਐਲ. ਚੋਪੜਾ, - ਅਪੀਲਕਰਤਾ।

ਬਨਾਮ

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ, -ਜਵਾਬਦਾਤਾ

1954 ਦੀ ਨਿਯਮਤ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 165

ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ (1908 ਦਾ IX)—ਸੈਕਸ਼ਨ 15(2)-ਕੋਡ ਆਫ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ (V of 1908)—ਸੈਕਸ਼ਨ 80—ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼—ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਗਲਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ—ਧਾਰਾ 80 ਸੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਨੋਟਿਸ, ਆਖਰੀ ਦਿਨ, ਭਾਵ, 18 ਸਤੰਬਰ, 1953 ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ—ਮੁਕੱਦਮਾ 18 ਨਵੰਬਰ 18, 1953 ਨੂੰ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। -ਕੀ ਸਾਂਭਣਯੋਗ ਹੈ।

ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਸੂਟ ਇੱਕ ਦਿਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ। ਸੂਟ ਲਈ ਸੀਮਾ ਉਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 15(2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਹ ਸਿਰਫ ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਮਿਆਦ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ। ਕੋਡ ਆਫ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਦੀ ਧਾਰਾ 80 ਦੇ ਅਧੀਨ ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਪੂਰੇ ਜਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਹਨ, ਉਸ ਦਿਨ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਜਿਸ ਦਿਨ ਸੇਵਾ ਜਾਂ ਡਿਲੀਵਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

1960-01-ILR-0985-0999

ਗੱਜਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, - ਅਪੀਲਕਰਤਾ

ਬਨਾਮ

ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ, - ਜਵਾਬਦੇਹ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਿਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ।

anju sehgal